

Nr 5 1965

Årgång 17

Pris 1:-

vi kvinnor

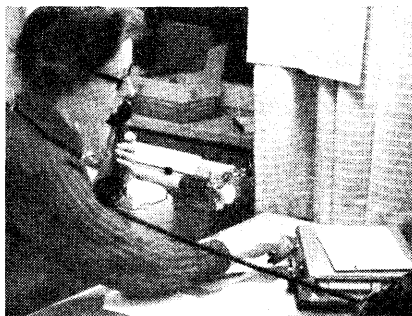

funderingar

kring ett och annat

Det här med titlar är tydligen ett mycket besvärligt kapitel så fort det gäller kvinnor. Man kan ha aldrig så gedigna yrkeskunskaper förvärvade under en lång utbildning eller år av praktik, så blir det i alla fall fru eller fröken den och den. Precis som om civilståndet vore det enda intressanta hos en kvinna!

Det slog oss häromdagen då vi ögnade ett reportage i den annars så utmärkta tidningen Vi. Reportaget gällde en tidning ute i landet och till detsamma hade fogats ett porträttgalleri där medarbetare av skilda slag presenterades. Där var chefredaktören, en annan redaktör, ytterligare en redaktör som tydligen sysslade med lay-outen, där var sportchefen, biträdande nattredaktören, annonskonsulenten. Och sist i raden fru Malm.

Fru Gudrun Malm

Nu undrar man bara: vad gör en fru på en tidning?

Klart man kan gissa: Kanske är hon redaktionssekreterare, kanske redaktör med fackliga frågor som specialitet eller kanske är hon kontorist.

Det här att nonchalera kvinnors yrkestitlar och göra civilståndsbe-teckningen till det huvudsakliga förekommer lite varstans. En kollega, en duktig, ambitiös journalist, stolt över sitt fina betyg från journalist-institutet, tänkte skaffa sig en s. k. kontobricka vid ett större modehus i huvudstaden. På ansökningsblan-ketten fanns plats för namn och titel. Hon skrev naturligtvis journal-ist. När kontobrickan kom stod det emellertid präglad med hållfasta tryckbokstäver (versaler på fack- ket) FRU NN.

Förmodligen hade man väl gått till folkbokföringen för att få reda på att journalisten NN var gift. Hur ska nu detta tolkas? Räcker inte hennes eget yrke och den inkomst

det ger, som garanti för att få köpa kläder för en tusenlapp på konto?

Eller ta den kvinnliga överläka- ren som ofta får ett fru inklämt mellan titeln och namnet. När ser man motsvarande ifråga om en man- lig läkare? Då räcker det med yrkes- titeln.

Vi har inte tagit upp det här för att kvinnor skulle vara särskilt tite- ltsjuka, utan helt enkelt därför att det vi här påtalat utgör en del av mönstret i den traditionella köns- rollsuppfattningen. En kvinna är an- tingen en fröken eller fru och är hon det senare så är det hennes huvudsakliga uppgift att vara fru, sen må hon vara akademiker eller fabriksarbetare hur mycket som helst.

Visst finns det många kvinnor, som hamnat i yrken som inte be- traktats som särskilt "fina", och som därför hellre vill tituleras fru eller fröken. Och där har vi ytterligare en fördom att bekämpa. Så länge ett jobb är samhällsnyttigt, så är det också fint!

Men låt oss till att börja med hål- la på kvinnans rätt att bli titulerad som hon själv vill.

En annan sak: När ska reklam- makarna — PR-männen/kvinnor- na — börja tänka i mera tidsenliga banor?

För lite sen mötte oss i en av Stockholms tunnelbanestationer ett stort reklamplakat där man såg en man som lekfullt höll i ett sop- borstskäft. Framför sopborsten låg en hopknycklad pappersboll. Text: *Min man gillar att spela golf med den nya si-och-så-borsten.*

Nu vill vi fråga, för det första: Kunde han inte lika gärna ha sopat? Det finns karlar som sopar.

För det andra: Kunde inte karln fått lov att själv uttala sig om den nya borstens förträfflighet?

De som vill en annan och förnu- ftigare könsrolls fördelning än den gamla får tydligen inte bara intres- sera sig för grundskolans böcker, utan måste också börja intressera sig för de institut som utbildar PR- män/kvinnor. Den moderna PR- verksamheten lär ju ha en oerhörd inverkan på folk. Tänk vilket fint bidrag den skulle kunna ge åt jäm- likhetssträvandena.

BJa

Nummer 5 1965 - 17:e årg.

Ansvarig utgivare:

VALBORG SVENSSON

Redaktör: BIRGIT JANSSON

I redaktionskommittén:

GUNNEL GRANLID

MAUD SUNDQVIST

BIRGIT ÖHRN

Annonser: BIRGIT VINNA, Gimö- gat. 40, Johanneshov. Tel. 48 59 70

★

Utkommer med nio nr per år

Prenumerationspris per år 8 kr

Lösnummer 1:— kr.

Postgiro 5 13 23 — Norrtulls- gatan 5, 1/2 tr., Stockholm Va

SVENSKA KVINNORS

VÄNSTERFÖRBUND

Tel. 32 80 96

Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås 1965

ur innehållet:

sid.

All-roundbok i kvinnofrågor	3
Det omöjliga offret	4
Hur bistår vi U-länderna bäst?	6
Låt aldrig mera små barn bli offer för människoförakt	9
Siri Derkert	10
Novellen: Kävelek	12
Visst finns det vilja att bistå	15
Svalka i sommarvärmen	16
Kryuset	18

OMSLAGSBILDEN:

Siri Derkert — stor konstnär, jämlikhets- kämpa, SKV-are sen många år.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

uppstod år 1931 och har utvecklats ur för- eningen Frisinnade kvinnor, som bildades 1914. Det bygger på samarbete mellan olika åsiktsinriktningar och har därvid alltid häv- dat sin tro på kvinnornas särskilda uppgift för fredens sak och sin övertygelse att sam- hället måste omdanas till att motsvara även de kvinnliga medborgarnas behov.

SKV är sedan maj 1946 svensk sektion av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), som omfattar över 200 miljoner kvinnor i 80 länder. KDV och dess nation- ella organisationer kämpar för att vinna och praktiskt förverkliga kvinnornas rättig- heter: rätt att rösta och rätt att väljas, rätt till arbete, till lika lön för lika arbete och till befordran; rätt till undervisning och yr- kesutbildning och till social trygghet för moder och barn.

KDV och dess nationella organisationer kämpar för att tillförsäkra *alla barn ett lyckligt liv i trygghet*; undervisning och goda bostäder, hälsovård, sund litteratur, goda fritidssysselsättningar. KDV vill sam- la all världens kvinnor oberoende av hem- ort, ras och livsåskådning till försvar av freden.

all-roundbok i kvinnofrågor

Den flicka som väljer bilmekanikens yrke kommer att uppmärksammas från olika håll. Många ungdomar byter yrke men byter den flickan yrke kommer det att i åtskilliga debatter användas som bevis för att flickor är olämpliga som bilmekaniker.

Ingrid Fredriksson, ung samhällsvetenskapare och känd bl. a. som kvinnan bakom Arbetsmarknadens Kvinnonämnds undersökning om könsroller i läroböcker, har redigerat en utmärkt antologi om könets jämställdhet. Hon har samlat en rad delvis mycket unga experter ikring sig och resultatet är en innehållsrik, rolig och lärorik läsning.

Ulf Boethius ger en historisk återblick, som är nyttig när man vill försöka förstå och förändra det nuvarande läget. Kvinnorna har i alla tider utfört tungt arbete — illa betalt — och började redan i slutet på 1700-talet och början på 1800-talet invadera en del "manliga" yrken inom näringslivet, med hjälp av licenser och trassel kan man föreställa sig. Först 1858 genomfördes nämligen myndighetsreformen, den gifta kvinnan blev dock principiellt likställd med mannen så sent som 1921.

1845 var endast var fjärde stockholmska gift och vartannat barn i huvudstaden föddes utom äktenskapet. Man kan tänka sig hur dessa barn och mödrar hade det.

Annika Baude skriver om Arbetsgivarna och kvinnorna. Kvinnorna återfinns stadigt i de sämst betalda yrkena. I den offentliga förvaltningen befinner sig 42 procent av kvinnorna, men bara 4 procent av männen i de fem lägsta lönegraderna och tendensen är densamma på den privata marknaden. Kvinnornas högre frånvarostatistik kan kanske delvis förklaras av dessa förhållanden. "Sjukfrånvaron" är nämligen alltid högre i lågavlönat arbete har man funnit. Många arbetsgivare kan ej anställa kvinnor därför att toalettfrågan inte är löst!

Maj-Britt Sandlund behandlar Arbetsmarknadspolitik för båda könen. Hon efterlyser en arbetsmarknadspolitik samt verkligen inriktas på att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden och redogöra bl. a. för ILO:s (Internationella Arbetsorganisationen) rapport om de förvärvsarbetande

kvinnornas situation i världen — tidigare nämnd i Vi kvinnor. Den dolda arbetslösheten, omskolningen och arbetsvärden behandlas även.

En av de intressantaste artiklarna svarar Ingrid Fredriksson själv för, Utbildning till jämställdhet. Med övertygande siffror belyses flickornas ofta planlösa och olämpliga val av utbildning och yrke. I de bäst betalda yrkena och den mest krävande utbildningen lyser de med sin frånvaro trots höga studentbetyg. Alltför lätt påverkas de av sentimental veckotidningsjournalistik och påträngande annonskampanjer.

Gunnar Fredriksson — Stockholms-Tidningens chefredaktör — redogör för de olika partiernas kvinnoprogram och granskar hur respektive partiers praktiska politik svarar till programmen ifråga.

Anita Gradin framhäver att den sociala tryggheten ingalunda är lika för de båda könen. Manliga och kvinnliga arbetstagare betalar lika pensionsavgifter och arbetsgivarnas ATP-avgifter är desamma för män och kvinnor, men ändå utgår bara änkepensioner, inga änklingspensioner för att ta ett exempel.

Margareta Ekström påpekar hur förljugen och kvasieromantisk uppfattningen av kvinnorna är även hos filmgenier som Antonini och Ingmar Bergman.

Joachim Israel behandlar könsroller och sexuellt beteende. Mirjam Israel redogör för några intressanta undersökningar om barnens situation i den nya familjen och Gunnel Thörnander — känd från några bra radioprogram — beskriver de svårigheter en ung kvinna möter som försöker att behandla sina manliga kamrater på samma sätt som sina kvinnliga. Att bjuda på fika missförstås gärna.

Annika Johansson redogör för barnens ställning i Israels kibbutzer. Lenart Holm belyser hur stadsplaneringen bidrager till att konservera gamla attityder och Ingrid Jussil redogör för en un-

dersökning av servicehus, som kolkettivhusen nu kallas.

Rita Liljeström tar upp frågan "kvinnlighet" kontra "manlighet" och hur dessa schabloner omhuldas och bevaras från barndomen.

Bror Rexed gör en anatomisk och fysiologisk jämförelse mellan män och kvinnor.

Björn Beckmans bidrag är en stimulerande studie av den emanciperades svårigheter. Omgivningen har svårt att acceptera att en man inte bara "hjälp till" utan självklart har samma ansvar för barnen som modern. T. o. m. amningen kan man om det behövs, dela på, fadern dock med hjälp av flaska.

Denna bok, eventuellt kompletterad med Kvinnans jämlikhet (Tidens förlag kr 11:—) och Sociala Meddelandens barnstugenummer (Socialstyrelsen kr 7:50, vid rek. av 5 ex. 20 procent rabatt) tycker jag vore ett utmärkt material för studiecirkel. Inte minst för att en del artiklar säkert väcker opposition och för att boken faktiskt är rolig. Själv instämmer jag helt med det mesta, men ibland erinrar jag mig ett råd som en gammal rösträttskvinna gav sina medsystrar: Flickor, slåss inte på hemmaplan!

Det är oerhört viktigt att män och kvinnor delar hem- och familjeuppgifter, att en ny sexualuppfattning accepteras, det är helt enkelt nödvändigt och säkert blir det inom några årtonden självklart även om vägen till detta mål ibland synes oss knägglig och lång. Förutsättningen är dock att kvinnans ekonomiska jämlikhet blir en realitet och inte en skrivbordsprodukt, och till det fordras lika lön, lika utbildning, barnstugor, nya skolor, nya serviceanordningar. Här måste huvudstöten sättas in. Låt oss inte glömma det.

Evö Palmaer

Ingrid Fredriksson: Könsroller. Verdandidebatt, Bokförlaget Prisma. Kr 14:50.

det omöjliga offret

Ur en redaktionell artikel
i *The Minority of One*,
maj 1965

Alice Herz hade arbetat för fred och frihet redan innan hon flydde från Hitlers rike i början av 1930-talet. Den mest brinnande önskan hon medförde när hon undkommit från Nazityskland var att varna folk och regeringar från att följa i Hitlers fotspår.

Vi kände Alice Herz väl både personligen och genom en omfattande brevväxling. Hon var en ovanligt kunnig, intelligent människa och få personer är så förfinade, känsliga och människoölskande som hon var. Långt innan hon blev omtalad i nyheterna ansåg vi henne vara sällsynt förnämlig.

(Artikelförf. omtalar och citerar två meddelanden som han nyss fått från Alice Herz. Det ena är ett brev från Lincoln, det andra två uttalanden av Drew Pearsson i april 1945).

På aftonen den 16 mars 1965 tände Alice Herz eld på sig själv på en gata i Detroit som protest mot Amerikas aggressionshandlingar i utlandet och särskilt mot Amerikas uppträdande i Vietnam. Hon hade sänt generalsekreterare U Thant ett meddelande, förklarande sin handling. Hon skickade oss en avskrift av brevet. I det anklagade hon president Johnson för att han ämnade använda Amerikas militära styrka till att utplåna hela länder. Hon uppmanade det amerikanska folket att inse att de blivit bedragna av alla sina presidenter efter det andra världskriget och av en kongress som beviljat ändlösa miljarder för en arsenal av förstörelsemedel. Amerikas folk bär således "ansvaret för att avgöra om denna värld ska vara en god plats att leva på för alla mänskliga varelser eller om den ska spränga sig i luften.

Hennes handling var inte ett uttryck för desperation utan för tro. "Under det att jag för att göra mig hörd har valt buddhisternas död i lågor så bör Amerikas ungdom ta ledningen i riktning mot livet."

Med svåra brännskador låg Alice Herz elva dagar i plågor på ett sjukhus i Detroit innan hon dog under sitt försök att väcka Amerikas samvete.

Alice Herz' offer var ovanligt eftersom hennes hängivenhet för mänskligheten var ovanlig. Hon ville med sin egen kropp blockera mänsklighetens tåg mot undergången.

Alice Herz gjorde vad hon gjorde för att "göra mig hörd". Men faktum är att hon icke blivit hörd. Några få tidningar

här och där har haft korta notiser, men praktiskt taget hela den amerikanska publiken har bestått av dem som aldrig hört om hennes offer och av dem som hört men blivit oberörda. Endast ett ganska litet antal människor — Alice Herz' vänner och liktänkande — har varit verkligt gripna.

Hennes sätt att protestera var makabert men trots detta visade sig den syn på Amerika som hon byggde på ha varit alltför optimistisk. Hon räknade med att det hos den amerikanska publiken skulle finnas vissa anständighetsbegrepp. Det var sådana elementära begrepp som fanns i Sydvietnam och därför blev buddhistprästernas offer av sig själva meningsfulla och effektiva.

För att den amerikanska publiken skulle påverkas av en handling sådan som Alice Herz' hade det behövts att den fäst större vikt vid ett människoliv än den gör.

Det krävs en viss grad av naivitet i fråga om motiv för att uppskatta en sådan gärning som Alice Herz'. Denna egenskap är fullständigt främmande för amerikansk mentalitet. Man behöver tro att det finns verkliga principer, övertygelser och etiska premisser och inte endast se dem som ett anpassbart råmaterial i offentliga sammanhang. Härför måste man vara klok, inte smart, uppriktig inte slug, renhårig inte beräknande. Men vi är förstas en smart, pragmatisk nation. Vi vet vad livet handlar om. Vi vet att leva betyder att vinna rikedom och makt och att allt tal om principer, övertygelser och tro endast är ett av de hjälpmedel med vilka man vinner rikedom och makt. Skulle vi kunna tänka oss att välja en president som verkligen tror på de principer han framlägger? Nej, en sådan man skulle vara alltför "dumb" för att sköta våra sluga affärer! Inte heller skulle vi tolerera i våra kyrkor en präst som insisterar på en bokstavig tillämpning av det han predikar. Var och en som tar sina åsikter på blodigt allvar, envar som betraktar dem som något mer än lek med ord han har en felaktig bild av vad livet rör sig om, han är naiv, barnslig, med tindrande ögon eller än värre — en fanatiker, en revolutionär, en kommunist.

För att uppskatta ett stort personligt offer måste man också vara generös. Ty endast den som kan ge, verkligen ge, förmår uppskatta att andra också kan ge, att en

gåva inte alltid är vad vi i Amerika vet att den är: en investering, beräknad att ge större vinst. De som fått lära sig att gå genom livet och ta för sig är varken generösa givare eller mottagare. Hur kan de tro att någon annan ger generöst, självförlömande, av ideella skäl? Och om någon verkligen gav så skulle man anse honom för en abnorm personlighet, en däre eller sinnesrubbad.

Ett offer till det yttersta sådant som Alice Herz' kräver för att imponera på människorna och uppfattas som meningsfullt att folk förstår att fakta är vad de är, helt enkelt därför att de är vad de är. Men det amerikanska folket som genom annonsering vants att räkna med klar skillnad mellan fakta och påståenden, detta folk som av sin regering lärts att uppfatta dess aggressioner som strävanden för "frihet", detta folk som påverkats att bortse från sådana fakta och sådana kunskaper som strider mot önskvärda politiska mål, utsatt för världens mest enkelriktade press — för detta folk är det inte givet att Alice Herz' offer gjordes endast därför att det gjordes. Antingen fullständig tystnad eller begravt tillfälligt omnämnande i pressen förmådde med lätthet dölja denna händelse och därmed göra dess effekt på offentligheten till något som aldrig hänt.

Allt detta innebär att för att en protest ska vara effektiv så krävs det ett visst mått av anständighet och mänskliga känslor hos dem man vill väcka. Gandhis metoder skulle aldrig förmått lösgöra Indien från ockupationsmakten om den varit amerikansk i stället för engelsk och det som kan uppskatta Saigon och Hue märks knappast i Washington, New York eller Detroit.

Alice Herz visade att hon ägde utomordentliga mänskliga egenskaper, bland dem var tron att Amerika bekymrar sig, att Amerika blir moraliskt upprört och kränkt. Någon grad av sådan optimism är nödvändig för att bevara ens sunda förstånd. Där går gränsen mellan socialreformatorn och desperadon. Alla som hoppas på samhällsförändringar i stället för att sjunka till förtvivlans likgiltighet måste hålla fast vid detta. Men hur sorgligt är det inte att denna optimism ej kan anses berättigad med hänsyn till fakta!

Övers. A. A.

de tände var sitt gravljus...

En stilla och alltigenom värdig demonstration genomfördes den 12 maj sent på kvällen utanför den amerikanska ambassaden i Stockholm. Det var SKV-kvinnor i Stockholm som på detta sätt avslutade sin årskonferens som tidigare under kvällen genomförts i ABF-huset.

Var och en tände ett gravljus, som en lågmäld men därför inte mindre harmfylld protest mot amerikanarnas orättfärdiga krig i sydostasien.

Under varje ljus placerades ett kort där var och en skrivit sin speciella hälsning till den amerikanske ambassadören och hans regering i Washington: "Stoppa mordandet!" "Gör slut på kriget i Vietnam!" "Vietnam åt vietnameserna!" "Visa respekt för Genèvefördraget!" – var några av de texter som kunde läsas.

"fortsätt kräva slut på kriget...."

Ur ett brev från Vietnamesiska kvinnors union, undertecknat av Phan thi An.

"Låt oss först berätta hur rörda och tacksamma vi är att höra om de röster av protest som höjdes över hela världen och som starkt fördömde de amerikanska imperialisterna för deras användande av giftgas mot befolkningen i Sydvietnam.

Vi är mycket tacksamma för de snabba aktioner som igångsattes av organisationer och enskilda. De många rörande bevisen för stöd, som visats oss från skilda länder, organisationer och personligheter utgör för oss en stor uppmuntran och stimulans. Vi riktar oss till alla dem med ett tack från djupet av våra hjärtan.

Som ni vet var det den amerikanska regeringen själv som den 22 mars tillkännagav att olika slag av giftgas hade kommit till användning i angreppskriget i Sydvietnam. Tillgripandet av gift-

gas, vilket sedan länge fördömts av mänskligheten, är en skandalös förbrytelse mot Genèvefördraget av år 1954 beträffande Indokina, ett brott mot Washingtonkonventionen av år 1922 och Genèvekonventionen av år 1926, som bannlyste användandet av kvävgas, giftgas eller liknande gaser, liksom andra analoga förintelsemedel.

Den amerikanska nyhetsbyrå UPI bekräftade ånyo den 23 mars att de amerikanska stridskrafterna introducerat ett slags kemiska medel (CN, DM och OS) i Sydvietnam för att 'lugna ner rebellerna'. Dessa medel skulle framkalla tårflöde och starka illamående och kräkningar och irritation i andningsorganen. I själva verket är dessa gaser dödande och har dödat många människor. Enligt rapporter från Sydvietnam morgonen den 28 januari 1965 utförde två bataljoner reguljära styrkor, eskorterade av milis och 25 stridsflygplan och 113 amfibievagnar en räd mot byn Hòa Hiệp i Phú-yên-provinsen. I suc-

cessiva vågor bombade USA-planen, förda av amerikaner, denna fredliga by och fällde först sprängbomber, sedan giftgas.

Vad var resultatet? 80 invånare i byn, bland dem många kvinnor och barn, dödades. Många andra skadades av bomber och splitter och påverkades av gaser. De överlevande som förlorade medvetandet till följd av gasanfallet släpades till fängelse, bundna med rep om händerna. Sådana förbrytelser skiljer sig i verkligheten inte från dem som fascisterna gjort sig skyldiga till.

Vi skulle också vilja informera er om en annan händelse: Enligt västliga och Saigonrapporter kom den 16 mars 1965 amerikanska bombplan plötsligt från Da-nang och anföll en skola i Hoa-thun-byn, Hoa-Vangdistriktet i Quang-provinsen omkring 5 engelska mil från Da-nang. (Da-nang har förvandlats till en viktig flygbas där många ma-

Fortsättning på sidan 18

hur bistår vi U-länderna bäst?

Slopa hela expertverksamheten, ändra handelspolitiken och ge statligt garanterade lån i stället åt U-länderna.

Bra. Men under tiden dör kon. Experterna kan faktiskt göra en positiv insats.

Skulle det inte göra en viss skillnad om vi upphörde att som vi f. n. gör här på jorden, använda årligen 120 miljarder dollars till rustningar?

Dessa och många andra synpunkter framfördes vid Vi kvinnors estraddebatt i våras, från vilken vi här ger ett utförligt referat. På estraden deltog med. dr Andrea Andreen, författaren Jan Myrdal, lektor Eva Palmaer, teckningslärare Jan Thomaeus och byråchef Torvald Åkesson, Som ordförande för debatten fungerade Vi kvinnors redaktör Birgit Jansson. Och lokalen som rymde drygt 200 personer var fullsatt av en intresserad publik.

Författaren Jan Myrdal inledde debatten med att säga att man kan jämföra den här frågan med när man på slutet av förra århundradet talade om hjälp för de underutvecklade länderna, hjälp för de fattiga. — Som alla vet var det inte den hjälpen som spelade någon roll. Det som arbetarklassen en gång drev fram — i Sverige liksom i andra länder — det var med idén om solidaritet. Och solidaritet är något ganska annat än hjälp. Det innebär också att man får göra sig fri från andra föreställningar. Idén om hjälp är ofta förbunden med en våldsamt fördom, den att man kan och vet bättre bara för att man råkar komma från Sverige.

Skillnaden mellan de fattiga och rika länderna blir ständigt större. Den hjälp man oftast talar om — det är experthjälp, det är FN och allt sådant. Låt mig gå vidare och säga att det mesta vi gjort är meningslöst och/eller misslyckat. En rationell hjälpolitik, där hjälp inte längre är hjälp utan solidaritet bl. a., kunde innebära att man slopade inte bara NIB utan hela vår expertverksamhet och vårt stöd åt FN:s expertverksamhet. Det är nu inte bara lösa idéer, det bygger på vissa saker. Det ena är att den typen av hjälp är skäligen ineffektiv. Det är inte bara skämt eller tillfälligheter som har gjort att många länder — Burma, Tanzania, just nu Förenade Arabrepubliken, Indonesien och många andra avsäger sig hjälp. Grunden är dels den som framkom vid en undersökning som gjordes i Pakistan angående den amerikanska hjälpen, där varje amerikansk hjälpare kostade den pakistanska staten mera i utländsk valuta än vad hela hans arbetsinsats var värd. En annan sak är att den hjälp som kommer är bunden i en eller annan form av de givande länderna.

Vad kan man då ställa emot denna hjälp? Det handlar om fraktsatserna, om monopolen på fraktmarknaden. Vill vi ta solidariteten på allvar, vara solidariska med andra länder och folk, så innebär detta inte att vi ska skattevägen anslå medel för att skicka ut experter och bygga upp en stor svensk byråkratisk apparat där en massa människor får sin utkomst och sina pensioner och Gud vet allt. Utan det innebär att vi får ändra vår handelspolitik och det är nu en gång något mycket allvarligare och kräver större insatser. Det innebär att vi får vara beredda att gå i närmkamp med de stora svenska exportindustrierna, med Johnson-koncernen. Det innebär att KF, om de ska göra någonting, får teckna avtal med Ceylon, med Indien om te- och kaffeimporter till fastställda priser, inte längre avhängiga Londonmarknaden.

Det är där de stora sakerna ligger och här är vi tillbaka till exemplet från arbetarrörelsens barndom — det ligger inte på hjälpen, på soppköken — det ligger på det politiska handlandet i detta land. Jag ser mycket få möjligheter att få våra länder överens om en sådan politik utifrån våra länders sociala struktur. Men i det ögonblicket vi erkänner en gemensam solidaritet blir det allas vår skyldighet att göra insatserna direkt och konkret mot den svenska handelspolitiken. En annan sak som också är självklar är att som en mindre detalj i allt arbete, så kan vi mycket väl ställa upp när olika länder behöver vissa experter.

Jag är medveten om att allt detta ligger ganska långt in i fram-

tiden, att man således får begränsa sig kanske till en mer kritisk verksamhet. Men jag är rädd för att dom som vill solidaritet och vill hjälpa begränsar sig till U-landshjälp och NIB och tjänstemän och pensionsreglementen och till hur mycket kontanter fredskåristerna ska ha när de kommer hem. Men då har de gått över till andra sidan, den som kommer att kastas ut, den som i realiteten kanske är till hjälp för svenska handelsintressen, som kanske håller länderna lugna en tid, men som egentligen icke tjänar solidariteten. Solidariteten tjänar vi genom att bekämpa de grupper i det egna landet, som håller dessa länder nere och utsuger dem.

Byråchef Torvald Åkesson visade en serie bilder från sina resor i Afrika och kommenterade dem. Härigenom fick publiken en värdefull illustration till den frågeställning som debatterades.

Jag har inte haft tillfälle som de båda andra inledarna att vistas i Asien, min erfarenhet är från Afrika. Jag har gjort en rundresa i samband med min tjänst i Addis Abeba. Jag tror att jag med dessa bilder kan ge en liten föreställning om hur man känner det när man varit ute i fyra år och den kritik man kan rikta mot sig själv och andra. Det jag talar om är alltså min erfarenhet från Etiopien, där jag var i två år och nu sist i Tanzania, där jag jobbat med det nordiska projektet i närheten av Dar Es Salaam. Jag känner i varje fall inte till, Myrdal, att man tackat nej till det nordiska projektet. Den nordiska hjälpen i det här fallet är en gåva, ingenting som ska tas tillbaka i någon form.

Jag har jobbat som byggnadsexpert och jag har tagit det som en huvuduppgift och en mycket svår sådan för jag har försökt jobba med vad man kallar low-cost-house — dvs. billiga bostäder, på ett sätt som hjälper folk ute i bushen till rätta. Att ersätta Johannesburgsslummen med lokationer, det kan per hus räknat bli kolossalt billigt, men det är sannerligen inte den vägen man vill gå, den att bygga taggtrådsomgärdade massbostäder med breda vaktavenyer, horisontalfångelser för bantus.

För att ta reda på vilket steg man bör ta i sådana här sammanhang för att förbättra levnadsförhållandena, så går det inte bara att gå och fråga någon tjänsteman i Community Development Department utan man får sannerligen själv ta sig fram på ett eller annat sätt. Vi gjorde en socialundersökning på 350 hus i Addis Abeba. Det är en oerhört svår utgift och jag vet att den är belamrad med en massa fel, men det är i alla fall några väsentliga saker man får tag i. Tillsammans med afrikanska socialarbetare kan man sedan försöka utforma ett slags byggnadsprogram. Detta att man har en trefot eller tre stenar och en öppen eld på golvet gör t. ex. att ungarna mycket ofta faller i elden och gör sig illa. Hög då eldplatsen t. ex. eller hitta på någonting som gör att man inser varför det ena eller det andra sättet att bo är bra eller fel.

Hur ska man sedan man tror sig funnit ett något så när program, sätta det i verket? Ja, man vet att man kommer att göra fel, man får kanske testa sig själv om igen när huset väl är färdigt, se var det nöts sönder, var jag har gjort tabbar. Det är inte säkert att jag ska köra omkring med ritningar, beskrivningar och

andra handlingar som här hemma. Man kan hjälpa till att först få fram olika modellhus t. ex. som man får kopiera i egen byggnadsteknik. Experter på byggnadssidan — de må vara hur skickliga som helst här hemma — men kan de inte hålla i en hammare och en murslev, så har de inte utet att göra.

Vi gjorde en modell av en byggnad i liten skala och Ato Lemma — en skicklig snickare — han byggde tillsammans med ett par andra etiopier upp ett modellhus i full skala på rekordtid. Tror det är riktigt att hålla fast vid och förbättra en teknik som man så skickligt kan, i stället för att överge den och hoppa rätt in i en modern byggnadsteknik.

Teckningslärare Jan Thomaeus instämde i stort sett med vad Myrdal sa, när han pekade på det ohållbara i, att Sverige strör ut små almosor här och där och högtidligt kallar det för U-landshjälp samtidigt som samma Sverige genom sin handelspolitik ökar klyftan mellan oss mycket rika och de mycket fattiga och vidare stillatigande åser att svenska bolag kammar hem oskäligen vinster och det bara kallas affär. Alltså den lilla vänstra handen vill inte höra talas om vad den stora högra handen gör.

Om man då skulle fortsätta att skicka svenskar dit ut, tror jag också att det behövs ett ökat medvetande om vad det är man kommer att möta därute. Det kan vara svårt att fungera riktigt bra i en miljö som skiljer sig så starkt från den här hemma. Självt har jag upplevt det. Det nya och främmande kan skrämja en. Man kan känna sig ensam, övergiven och hotad. Och jag gissar att många västerlänningars täta sammanhållning på cocktailparties kan bero på känslor av otrygghet, men det är ju i så fall inga bra lösning på problemet.

En lägenhet i Addis Abeba. Det här är familjens hela uppsättning av husgeråd.

Den där primitiva inställningen att det främmande är lika med det dåliga, det har vi alla djupt inne i oss. En banal detalj — mammas köttbullar är en välkänd trygghetssymbol för många män. Och jag har sett hur i ett avlägget land i Sydostasien ögonen tårades på hårda svenska civilingenjörer då de där ute fick riktig svensk sill och riktigt svenskt knäckebröd medan de då tillsammans utdömde praktiskt taget allt asiatiskt. Det är lätt att här hemma skratta åt detta och bli indignerad, men det är inte alltid så lätt att få rätsida på det där ute. Problemet finns där och jag tror det borde tas upp. Man ska dock helst kunna samarbeta för att kunna göra nytta där ute, med många olika slags människor.

Vidare är det inte alls säkert att den öppna nöd som man kan möta, som exempelvis på gatorna i Calcutta, alltid verkar som en sporre till fortsatta ansträngningar. Det kan också verka i motsatt riktning, så att man blundar hårt och skärmar av av rena självbevarelsedriften för att orka fungera vidare när man känner maktlösheten inför dessa fruktansvärt påtagliga realiteter.

Det är sådana reagenser hos framför allt nykomlingar som man bör ta upp och bygga in i en förberedelse och utbildningsverksamhet där ute och inte här hemma. Det är dock en avgörande skillnad mellan att höra talas om det och se det själv.

Jag vill alltså i det längsta tro att vi har ett utgångsläge som inte är enbart nattsvart, utan att vi också har resurser av god vilja som det gäller för oss att försöka kanalisera på ett vettigt sätt.

Lektor Eva Palmaer ville gärna presentera sig som representant för den stora och okunniga allmänheten och ville främst ställa några frågor: — Är det mening överhuvud taget med den här s. k. U-landshjälpen? Vi har ju här hört att experterna är mycket delade i sin uppfattning. Det sägs alltid att det är förfärligt lite pengar, men det är ju i alla fall det här budgetåret 250 miljoner och vi vet hur vi har fått kämpa för att få 5 miljoner till

Deltagarna i estraddebatten, fr. v. Torvald Åkesson, Birgit Jansson, Jan Myrdal, Jan Thomaeus, Eva Palmaer och Andrea Andreen.

daghem. Och ändå utgör dessa 250 miljoner bara tre tiondelar av det vi har förpliktat oss att bidra med.

Myrdal har naturligtvis alldeles rätt när han säger att det är på det handelspolitiska området som de stora insatserna ska göras. Men jag tycker ändå inte att den där liknelsen med arbetarrörelsen riktigt håller. Här behövs ju ändå utbildat folk, man kan ju inte skapa fram dem i en handvändning och där har väl vår västerländska kultur med alla dess skavanker i alla fall kommit rätt långt i rent tekniskt avseende. Där tycker man väl ändå att vi skulle kunna erbjuda utvecklingsländerna hjälp — oegennyttigt. Jag skulle därför vilja ställa frågan ungefär som Jan Thomaeus, kan man verkligen utdöma detta med experter alldeles. Det finns ju ändå en massa skickliga människor som kan resa ut.

Ta en sådan sak som födelsekontrollen, nog är det väl ändå en bra sak. Hur ska kvinnorna i dessa länder komma någonstans om de från 15 års ålder upp till 45 ska vara upptagna av barnsängar, av barn som föds och barn som dör?

ibland kan man ju undra om det är någon mening med den hjälp som nu ges. Läkare kan berätta om hur man i veckor kämpar för att bota ett sjukt barn och räddar det till livet — för att sen skicka det tillbaka ut i bushen till svält och umbäranden.

Den andra frågan jag skulle vilja ta upp, det är vad som är det mest lämpliga, om vår hjälp sker bilateralt eller v.a FN:s hjälpverksamhet. Om hjälpen går över FN spar man en massa som annars skulle gå till administration och det blir inte så plottrigt. Å andra sidan undrar man med visst fog om FN alltid är det rätta organet. Vi har ju ändå lite mera kontroll över den bilaterala hjälpen.

Med. dr Andrea Andreen förde in i diskussionen en sak som naturligtvis ligger bakom hela den frågeställning som diskuteras: Skulle det inte ha en betydelse för de här projekten om vi upphörde att, som vi för närvarande gör här på jorden, använda årligen 120 miljarder dollars till rustningar. Skulle det inte kunna göra en viss skillnad? Och den tanken har inte alls varit främmande för FN, det måste man säga. Redan 1953 antog den åttonde generalförsamlingen enhälligt en deklaration som sa: "Vi regeringar, som medlemmar av FN, är redo att när tillräckliga framsteg gjorts ifråga om internationellt övervakad avrustning, begära av våra folk att ägna en del av de besparingar som ernås genom en

Det här är en skola!

sådan avrustning åt en internationell fond inom FN:s ram för att stödja utveckling och återuppbyggnad i underutvecklade länder.”

Sedan gick man vidare från FN:s sida 1959 då generalförsamlingen sa att avrustningsfrågan var världens viktigaste i dag och uttryckte förhoppning om att åtgärder ledande till allmän och total avrustning under effektiv internationell kontroll skulle kunna utformas i detalj och bli föremål för överenskommelser så snabbt som möjligt och då skulle man få de resurser som man talade om redan 1953.

Som ett uttryck för det beslut som fattades 1959, tillsatte den dåvarande generalsekreteraren Dag Hammarskjöld en expertkommitté med medlemmar från Sovjet, Sudan, England, Indien, Pakistan, Polen, USA, Venezuela, Frankrike och Tjeckoslovakien. Den gjorde ett verkligt utomordentligt arbete och var färdig med sin rapport 1962. Den var fullständigt enhällig i sina slutsatser och detta är så mycket märkligare som där fanns folk som representerade dels stater vars ekonomi var grundad på privatplanerad ekonomi och dels stater med centralt planerad ekonomi.

Det var en sak till som var mycket anmärkningsvärd, de skrev till sina regeringar och fick officiella svar från alla att det verkligen var möjligt att ordna en konvertering av de resurser som nu används för militära ändamål. Att man faktiskt hade erfarenheter av hur det var efter det andra världskrigets slut då det ändå var lite större procent av alla tillgångar som gick till militära ändamål, och hur det lät sig öra — mycket lätt förstås i de länder som hade centralt planerad ekonomi — men också i de andra länderna. Förenta Staterna, England och alla de andra svarade att det hade inte varit några särskilt svåra problem.

I denna rapport ägnas ett helt kapitel åt vilken inverkan avrustningen skulle ha på volym och ram för ekonomisk hjälp till utveckling. Den genomsnittliga tillväxttakten i inkomst per capita var i de här s. k. underutvecklade länderna under den gångna 10-årsperioden mindre än 2 procent om året och måhända så låg som 1 procent och den absoluta klyftan mellan de rika och de fattiga ländernas per capita-inkomst har utvidgats progressivt. Och man talar om hur en liten del av det man skulle vinna genom en avrustning skulle räcka till för att vända denna bild, så att det verkligen skulle kunna bli en skapligare öknin^o för de fattiga länderna.

Man har ju kommit fram till att det ändå fattas förfärligt mycket — det är en brist på 3 miljarder dollar som året som måste fyllas för att man ska få den blygsamma årliga tillväxttakten i inkomst på 2 procent per capita under det att i de rika länderna ligger den på så där en 6—9 procent. Det är en sådan enorm skillnad så man blir ganska förtvivlad när man sätter sig in i hur det är. Man säger i rapporten, och det är naturligtvis alldeles riktigt, att man fick lov att kanalisera så att inte de rika länderna använde alla pengarna själva. De fick lov att finna sig i — och där behöver man FN som hjälpande och ledande — att se till att det blev en överenskommelse om att en viss procent

ETT PAR TANZANIA-Flickor hjälper varandra lägga håret.

av det man sparade skulle gå till detta ändamål. Men så säger man naturligtvis också att utländsk hjälp bara kan spela en kompletterande roll för utvecklingen av dessa länder och att ansvaret för påbörjandet och intensifieringen av utvecklingssträvandena måste vila på vederbörande länders regeringar och folk. Men dessa länder måste ju också vinna en hel del på att inte behöva ha de militärbördor som de hittills haft, även om de är mindre än vad vi i våra länder har.

Andrea Andreen övergick därefter till att berätta något om sina egna erfarenheter av arbetet i utvecklingsländerna och gav många intressanta inblickar i det arbete som hade utträttats i indiska byar.

I den efterföljande debatten sa sig Jan Myrdal vara helt överens om att det bästa vore om man kunde lägga rustningspengarna på uppbygge. Men menade att det kan bli svårt nog att kämpa med Johnsonkoncernen. Det finns väldiga institutionella krafter som verkar för upprustning. Bortsett från det som går att göra på handelspolitikens område, så kan vi naturligtvis verka för statliga lån, menade Myrdal. Det ska då vara statsgaranterade lån till regeringarna, som de får sköta efter eget gottfinnande.

— Det är en begreppsförvirring detta och det låter så vackert att man ska leva i kontakt med folket och man ska ha kontroll. Om vi tänker oss in i vad detta egentligen innebär, så inser vi att det är omöjligt. Dolci kan leva i kontakt med folket på Sicilien och han kan också utträta saker. Men låt oss tänka oss att någon av oss åker till Calcutta och vill göra motsvarande. Om han ska göra någonting, vi kan säga på den indiska landsbygden — en jordbrukskooperation. Ska han göra detta på allvar, då blir det en politisk fråga, en hård social strid. En utlänning kan inte leda eller delta i den.

Om vi nu inte lyckas uppnå avrustning och ge de pengarna åt vettigt håll, om vi inte lyckas vrida marknadsfrågorna och om vi inte ens lyckas vrida kapitalmarknaden så att dessa länder kan få lån till någorlunda rimliga räntesatser, som de kan bruka efter eget gottfinnande, då blir deras utveckling oerhört mycket svårare och vad vi ska tänka oss för slags hjälpverksamhet i det fallet har jag mycket svårt att fundera ut. Man kan naturligtvis satsa på den rent humanitära hjälpen, viss omskolningsverksamhet, men då är det ett oerhört begränsat fält. Det är bara det att vi måste hålla klart i sär att vi inte kan ingripa i ländernas sociala struktur genom att vara experter, inte heller genom att sända pengar. Det är, om ni förlåter mig, en mycket kolonialistisk tanke.

Bara en sak till, det gäller födelsekontrollen, som jag tror är utsatt för våldsam dimbildning. Man kan rent tekniskt genomföra den mycket lätt. Men också här är det en social omvandling — man kommer inte bara med ordet och säger att har ni mindre ungar så får ni det bättre, utan även här fordras en väldig omvandling av samhället där det helt enkelt ska bli mer lönsamt ha färre barn.

Torvald Åkesson höll för sin del med om det ideella i vad som sagts om att en förändrad handelspolitik vore något att kämpa för, men hävdade att under tiden dör kon. Som bevis för att det verkligen görs positiva insatser, som ibland kan få en lavinartad utveckling berättade Åkesson om en norrman som satte igång med att bygga båtar vid Victoriasjön, hur han under detta arbete utbildar båtbyggare och har fått fler beställningar än man hinner med. Han har också lärt fiskarbefolkningen att bygga kylhus och försökt få dem att bilda Kooperationer för att de ska få is med sig ut på båten och hålla en jämnare tillgång och kvalitet på fisk och få ett stabilare pris.

— Om man skulle gå den väg Myrdal rekommenderar och bara ge långfristiga lån till de nya länderna och säga att ni får själva skaffa er experter och ni får själva ta hand om pengarna som ni vill, ja, då kan ni vara övertygade om att det finns risk för att det blir ett monument byggt. Jag har sett sådant på början, det var en skyskrapa som skulle innehålla ett undervisnings sjukhus med 560 bäddar, tror jag. Var de människorna skulle

Fortsättning på sidan 17

Torvald Åkessons grammar vid Markatogatan i Addis Abeba. — Man kan inte omgärda sig med häckar eller murar. Man måste bli vän med slummen. Jag har aldrig haft bättre grammar än här, yttrade Åkesson i debatten.

låt aldrig mera små barn bli offer för människoförakt!

Ska vi kanske inte "skrämma" barn och ungdom med en så grym verklighet? frågar här Stockholmsdistriktets nyvalda ordförande, konsertpianisten Herta Fischer-Larsson. Men vi lär ju barnen redan på ett tidigt stadium att trafiken är farlig och att det finns hotande sjukdomar som man måste skydda sig mot.

Att Karl XII stod i rök och damm vet varje svenskt skolbarn. Men hur lite vår ungdom är insatt i den verklighet som bara ligger 25 år tillbaka i tiden, har nyligen genomförda undersökningar givit skrämmande bevis för.

Vår unga generation lever i ett tryggt och bekymmerslöst Nu och frågar kanske: "Vad angår mig allt det där?"

Det är vår, de vuxnas, sak att upplysa dem om att vi i vår nya värld med alla kommunikationsmöjligheter är tvungna att intressera oss för varandra och att engagera oss i ett arbete, som skall gagna mänskligheten och som kan resultera i fred, mänskliga rättigheter och välgång för alla.

Vi vet kanske att nazismens erövringskrig kostade 52 miljoner människoliv. Vi har med fasa läst om de bestialiska grymheterna mot minoriteterna, vi har sett bilder av koncentrationslägrens gaskamrar och likugnar och vi har frågat oss med avsky: "Hur var detta möjligt?" och vi frågar oss nu med ångesträdsla och skräck: "Kan detta hända igen?"

För att kunna svara på dessa frågor får man i första hand försöka klarlägga begreppen nazism och rasism.

Om man konfronterar den fascistiska rasismen med en historisk verklighet får vi följande bild: I en långvarig, hundratusen år omfattande process arbetar sig människan uppåt, ifrån djurriket. Hon utvecklar "human" äskådning" och "vänlig inställning" mot medmänniskan och kämpar bestämt och energiskt mot "urskogen" och de lagar som härskar där. Fascismen däremot har som mål att utplåna människans historiska förflutna, att återföra folken till djurriket, att kväva varje känsla för mänsklig värdighet och storhet, att döda alla kulturella strävanden att biologisera, zoologisera och bestialisera vårt samhälle.

Måste vi inte göra allt, för att skydda och bevara mänskligheten för ett sådant öde? Tolerans, välvilja och fördomsfrihet

är grundförutsättningar för fredlig samlevnad människor och folken emellan. De medel som står oss till buds i detta arbete är upplysning om nazismens verkliga ärende till både unga och gamla, uppfostran till självständigt och reflekterande tänkande och en ständig fostran av oss själva till verklig tolerans och demokrati. Samhället borde hjälpa oss i större utsträckning med en delvis reviderad och intensifierad historieundervisning i skolorna och det borde vara våra statliga massmedias förnämsta plikt, att ställa sig i den intensiva och positiva upplysningens tjänst. Teater, biografier och även ungdomsböcker och tidningar är verksamma uppfostrare, som ännu mera än hitintills borde befatta sig med den nationalsocialistiska blodiga epoken.

Kanske finns det föräldrar som anser, att man inte borde "skrämma" barn och ungdomar med en så grym verklighet. Men vi lär ju redan våra barn på ett mycket tidigt stadium att trafiken är farlig och även att det finns hotande sjukdomar, som man måste skydda sig emot. Nazism och rasism är mycket farliga, smittosamma sjukdomar, som kräver yttersta vaksamhet! Låt aldrig mera små barn och oskyldiga människor bli offer för brutaltet och människoförakt!

Bilderna har hämtats ur en upplysnings-skrift som utgavs i fjol i Österrike (Förlag: Volk und Jugend) på initiativ av motståndsrörelsen. Skriften köptes i en upplaga av skolmyndigheterna för utdelning i skolorna, tyvärr inte till alla elever. Vi skulle behöva en liknande skrift här.

Siri Derkert

En samkultur — skapad av man och kvinna gemensamt — är vad Siri Derkert vill ha. Själv har hon genom sitt mäktiga verk i Östermalms T-banestation givit ett oskattbart bidrag till en sådan samkultur.

En ishavsvidd av rymd och svalka — en förhistorisk grotta, där ristningar och tecken ännu vittnar om de människor, som en gång bodde här — det är ett par av de associationer man får, när man sakta förs ned av rulltrappan mot Siri Derkerts betongreliefer i tunnelbanestationen Östermalmstorg.

Först är det det estetiska intrycket, som överväldigar en: rymden, renheten, strängheten i det vita och svarta, som andra färger tillåts mjuka upp. Först litet senare, när man vid Siri Derkerts sida vandrar längs de 120 meter långa väggarna, förstår man hur genialt detta konstverk skapats. Siri Derkert förklarar tecknen på de vita väggarna. De bär fram hennes budskap av sorg och vrede, av smärta och besvikelse men också av försvar för livet. Med en enorm kraft har Siri Derkert lyckats koncentrera och abstrahera sitt känslobudskap, och omkring det skapat en atmosfär av rymd och kyla, av sträng renhet, som låter det gå fram med fördubblad intensitet. Den estetiska chocken följs av en ökad beredhet att ta emot hennes budskap — så kändes det för mig och så måste det kännas för många av de tusenden, som dagligen passerar denna station.

I en väldig bildsvit har Siri Derkert samlat sitt patos. Som en introduktion pekar den ena kortväggsreliefens händer mot ordet Fred, på alla olika språk. Den fred som är till för att värna 'det lilla livet', familjens liv, mannens, kvinnans och barnets. Pekar mot Östen Undéns uttalande: Hindra kärnvapnens vidare spridning. — Kvinnorna måste vara med. Varje stund på dagen möter jag detta: att man inte räknar med kvinnan, säger Siri Derkert. Vi är så isolerade: det är som om hälften av vårt liv går åt innan vi äntligen förstår vår situation — och då är det sent. Vi måste vakna upp och förstå vad det är frågan om: om en samkultur, en jämsideskultur, skapad av man och kvinna gemensamt. Inte en mannens kultur, som nu. Men de unga kvinnorna sluter inte upp, de sviker oss.

Man börjar ett tveksamt försvar om hur vi inte orkar, inte hinner för alla de dagliga kompromisserna, som måste ordnas. Men det låter inte övertygande.

De som orkade, de som hann — deras namn har Siri Derkert ristat på väggen. Där står Virginia Woolf, Simone de Beauvoir, Sapfo, Hypatia, Aspasia — de fanns en gång med i historien, de var fria, jäm-

bördiga kvinnor, men de har fuskats bort i mannens förfalskning av historien, säger Siri Derkert innan hon på nytt går in i nuet:

— Samhället hjälper inte heller den unga kvinnan. De kollektiva åtgärderna har inte fullföljts. Nu får hon börja på sitt eget sätt. Tid får hon aldrig, hon får ta den där hon kan. Kanske får hon sätta målarduken på cykelstyret.

Här står också mäns namn. Ett är Brecht, som lärde människorna ett nytt sätt att meddela sig.

'Tyst vår' heter en relief, efter Rachel Carsons bok. Naturen finns med i Siri Derkerts bild, som bakgrund till familjen, som liv, växling och rytm. Rytmen som är så påfallande i hela konstverket, som varit en av de viktigaste faktorerna i Siri Derkerts eget liv (hon är genommusikalisk) och som apostroferades i många av relieferna. Kärlekspar kysser varandra, hand håller hand, barn leker och dansande dansar i de reliefer, som interfolierar de större och mer patosfyllda. Och som ett ledband går Marseljärens notband, frihetens och upprorets stora sång.

'Tyst vår' är också Siri Derkerts protest mot den väg vår kultur tagit, mot vår me-

kaniska tillvaro som tagit ifrån oss det lugnt fullbordade arbetet, handens lycka.

På den andra väggen finns Fogelstad gruppen och några porträtt av de kvinnor som betytt så mycket också för Svenska kvinnors vänsterförbund: Kerstin Hesselgren, Elin Wägner, Elisabeth Tamm, Honorine Hermelin och Ada Nilsson.

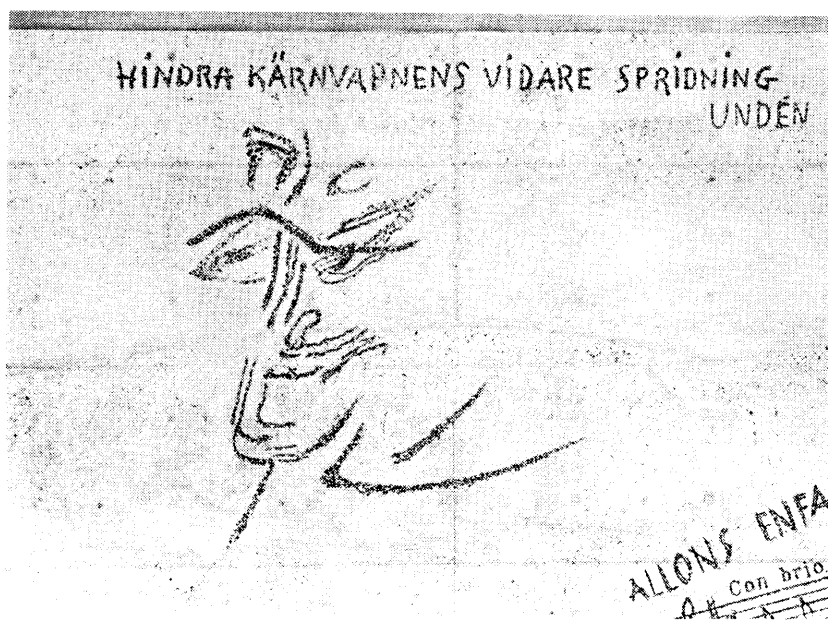
Här finns också dans, musikinstrument: det är Siri Derkerts alldeles egna plädering för att musiken borde återfå den plats den en gång haft i kvinnornas uppfostran. Själv spelade Siri Derkert på alla instrument hon kom över, hela sitt liv har hon älskat att dansa. Men vi skapar inte längre vår musik, säger hon, och därmed mister vi mycket i onödig passivitet.

I ett års tid har Siri Derkert arbetat här nere, tillsammans med sina medarbetare Carl Nesjar och Eric Hesselberg, 40 meter under jorden, i kall fukt. (Hennes ögon har tagit skada.) Men med idékisserna har hon arbetat i flera år, förkastat, arbetat om tills det destillat av tankar, känslor och idéer framkommit, som kunde uppförstoras och blåstras i den sandblandade betongen.

Man går därifrån, ganska tankfull. I detta mäktiga verk, där Siri Derkert samlat så mycket av sina känslomässiga och intellektuella erfarenheter, finns också något som träffar en mycket personligt och som Siri Derkert berörde när hon talade om de unga kvinnornas svek. Vi kan, i uppgivelsens tecken, skylla på mycket. Ändå har Siri Derkert rätt, verket måste föras vidare, mot en 'samkultur'. Hennes eget verk är det märkligaste vittnesbördet om vad känsla och engagemang förmår.

Det är också i de dagarna, när femton poliser lyckades övermanna två demonstranter på Hötorget. Deras rop om fred lyckades man tillfälligt tysta. Men Siri Derkert har överlistat ämbetsmännen: på hennes vägg står för evig tid samma protest, den enda nödvändiga, mot våldet och för livet.

Katja Waldén

Vår medarbetare Katja Waldén tillsammans med Siri Derkert i tunnelbanestationen. Övriga bilder på detta uppslag visar några av betongväggarnas bildsviter.

kärlek

av Ivan Klima

Den halvtomma spårvagnen rasslade fram. Släpvagnarna gungade hit och dit och fönstren gav ifrån sig ett klirrande ljud.

Han hade en känsla av att spårvagnen körde ännu långsammare än vanligt och han gick av och an på plattformen. Det hjälpte givetvis inte och han visste inte vad han skulle göra för att tiden skulle gå fortare. Han tittade på de vidsträckta områdena på höger sida och försökte räkna ut hur många nya hus man skulle kunna bygga där. Han skulle inte bygga några palats, bara helt vanliga hyreshus med gräsmattor under de stora och breda fönstren.

Han skulle antingen bygga enligt Corbusier eller helt vanliga "femårsplanshus", men hur som helst så skulle han sen komma till byggplatsen och vandra genom de halvfärdiga lägenheterna och titta: här skulle de ha badrum, här ett sovrum och här ytterligare ett större rum...

Men han får vänta för han har två års studier kvar och sedan får han nog vänta ett tag till och under tiden blir han och Anca tvungna att irra omkring på de smala gatorna, stå i portgångar eller sitta på bortglömda parksoffor om de ville vara ensamma en liten stund.

Det får de förresten göra sen också, för husen som han kommer att bygga blir ändå inte avsedda för dem. Anca är visserligen övertygad om att de kommer att få litet rum åtminstone. Staccars liten, hennes förtroende för honom är nog lite för stort i det här fallet.

Hon är rar, tänkte han.

Hon var yngre än han och gick i andra årskursen, men studerade samma fack som han och han kunde därför alltid förklara för henne det hon behövde veta. För det mesta förklarade han dock ingenting, utan de hade talat mest om vardagliga ting — eller om kärlek. Ibland hittade de på namn som de gav åt varandra eller tänkte ut vilka länder

de en gång skulle besöka. Men ibland teg de bara och strövade omkring på gatorna.

Ibland önskade de sig bara en enda sak: att få vara alldeles ensamma någonstans, där absolut ingen människa skulle kunna hitta dem. Sedan teg de för det mesta och tog avsked av varandra lite nedstämda eller rent av arga för att nästa morgon vänta på varandra och be om förlåtelse, för ingen av dem kunde ju hjälpa att de bara hade himlavalvet med alla dess stjärnor som gemensamt tak över huvudet.

I går hade hon lämnat en lapp till honom hos fakultetens vaktmästare. Hon talade om att föräldrarna skulle åka från stan med fyratåget och nu var klockan kvart över fyra och spårvagnen släpade sig fram.

Så fick han äntligen se den välkända hållplatsen och hoppade av innan vagnen hunnit stanna, så han hade svårt att hålla balansen. Sen rusade han fram genom den mörka gatan.

Här såg husen ut som om de skulle kunna säcka ihop när som helst. Det brukade alltid reta honom, men den här gången ignorerade han dem fullständigt.

Det var hon som öppnade. Hon var minst huvudet mindre än han och hade ett ovalt ansikte med småleende läppar.

Han ville kyssa henne.

Hon trängde ut honom från dörren och i samma ögonblick hörde han röster inifrån.

— Min bror och hans fru kom för en stund sen, sa hon.

Han glodde ilsket på henne. Han kunde inte dölja sin besvikelse.

— Du får inte bli ond, sa hon. Hon tog sin gamla kappa och sen vandrade de tillsammans den gamla gatan, vars hus såg ut att kunna säcka ihop när som helst. Husen hade blivit gråa av all rök.

Luften var fuktig av novemberdimman, de hade ingenstans att gå och ga-

tubelägningen under deras fötter var hal och sorgsen.

Hon talade tyst och envist. Hon försökte berätta något mycket avlägset och nödigt. Det kostade henne stor möda och ändå lyssnade han inte.

De kom fram till hållplatsen. Spårvagnen närmade sig.

— Då åker jag igen, sa han.

Han tyckte illa om sig själv.

Spårvagnen hann fram till dem.

— Låt oss åka någonstans, föreslog hon tyst.

— Vart?

— Ut, vart som helst. Hon stod med nedslagna ögon.

Han hade lust att säga ett ilsket nej och föreslå att han skulle åka hem igen och att hon också lugnt skulle kunna gå hem till sin bror, men konduktören stod redan och väntade att de skulle kliva på. Så därför steg de upp i vagnen och slog sig ner på en bänk och satt och teg.

Sedan steg de av vid Centralen och hon köpte biljetter. Tåget skulle gå om tio minuter.

Plötsligt föll det henne in att hon nu gjort någonting som han alltid skulle komma att se ner på henne för, och att han inte längre skulle älska henne. Hon vågade inte titta på honom och därför kastade hon i stället mörka blickar mot det svarta golvet. Hon såg den söndertrampade pappersbägaren och en liten bit apelsinskal som låg och skröpade.

— Jag vet hur det ser ut där, sa hon till apelsinskalen. — Från stationen går man en gammal allé och sen måste man gå över en gammal järnbro.

Tåget ryckte till och under dem började ljusen glimma förbi. Det var massor av ljus och långt borta roterade majestätiskt en neonsvan, en röd stjärna strålade och gatlyktorna förvandlades till fantastiska gestalter.

Han fick i ett närbeläget fönster se människor, som lugnt satt vid ett bord

och i samma ögonblick kom han att tänka på att det fanns människor inte bara bakom detta närbelägna fönster, utan bakom vart och ett av alla de tindrade ljusen, men underligt nog kände han ingen avund, endast något av svindel inför denna mängd. Det slog honom att de var alldeles ensamma i denna mängd av ljus och han fick lust att säga: det är fint att vi sitter här, eller: jag skulle dö av längtan om jag vore tvungen att ensam vandra vår gata fram. Men han sa ingenting, utan tog bara hennes hand och teg.

Utanför fönstret blinkade gnistorna och tåget flög snabbt fram över de svarta fälten, stannade då och då, satte fart på nytt och hela tiden gick människor förbi deras kupé. Han hade en känsla av att han inte var på väg någonstans alls, att han alltid skulle sitta här och hålla hennes hand.

Så stannade tåget vid deras station. De gick genom den gamla allén och passerade järnbron. Vägen doftade av multnande löv, men han kände knappast någonting. Sen kom han på nytt att tänka på att de skulle vara tillsammans och han älskade henne för det. Han tryckte henne intill sig och sa:

— Jag tycker om dej!

Hon log i mörkret och tryckte sig närmare intill honom och så fortsatte de att gå under trädvalvet. Så började ljus glimta i fjärran, de ökade farten och var lite rädda för ögonblicket, då de skulle komma fram.

Över hotellgånggen höll en korp på att flagna bort. De tittade lite tveksamt på honom och sedan gick de in.

Portiären satt i sitt lilla bås, han sov, och på tavlan ovanför hans plats syntes bara tomma spikar utan nycklar.

De tittade på den röda mattan som liksom forsade ner från trappuppgången och tänkte på att det ändå var trevligt att ha tak över huvudet och vara nära varandra och kunna röra vid varandras händer, läppar och kroppar.

— Vi kan försöka mitt emot också, sa hon.

Så gick de tillbaka igen över järnbron och genom den gamla allén.

Dimman fick henne att snyfta till.

De blev stående under ett stort kastanjetråd. Det var alldeles mörkt där.

Hon längtade efter att han skulle kyssa henne. Hon hade heta läppar och darrade av kyla.

Inne i det mörka väntrummet på stationen snarkade en gammal gumma. Men ute på perrongen stod en bänk helt i skymundan.

Där slog de sig ner.

På ett av spåren höll man på att växla ett par godsvagnar. Loket visslade till då och då och skenor vibrerade mjukt.

Röda ljus lyste upp mörkret.

Han drömde ett ögonblick om vita väggar och människoboning, om hö-

ga hus med långa korridorer och dörrar bakom vilka människor skulle bo. Med eller utan kärlek. Han såg bort mot de avlägsna ljusen och kände plötsligt lite saknad.

Hon märkte det.

— Tycker du om mej? frågade hon tyst.

— Ja, svarade han.

— Är du lycklig?

Från vaktstugan kom en blåklädd järnvägare långsamt fram emot dem med en lykta i handen. Han tittade på dem.

— Om ni väntar på Pilsentåget, sa han misstänksamt, så gick det för över en timme sen.

De blinkade till i ljuset.

— Nej, svarade han. — Det är bara det att vi inte har någonstans att sova.

För ett ögonblick kände de båda ett vilt hopp stiga inom sig.

— Tja, javisst, brummade mannen i blått, det är alltid ett problem. Han drog fram en silverrova ur fickan.

— Nästa tåg går fyra och femton.

Han gick långsamt mot lagerskjulet.

Han tänkte på att han också en gång suttit så där på olika bänkar. Det var så länge sen att det knappast var sant längre. Sen kom han att tänka på att det egentligen redan var november och att de nog trots allt skulle må bättre under ett tak, om de haft ett.

— Säj, är du åtminstone lite lycklig? frågade hon.

Han ville tala om för henne att han älskade henne och att det inte spelade någon roll var de skulle få tillbringa den här natten. Han ville säga att egentligen var det underligt att de kunde vara tillsammans bland så många människor, som inte är tillsammans och mitt i en värld som heller inte är tillsammans.

De höll om varandra.

— Jag är ruskigt lycklig, sa han till henne.

— Det är jag också, svarade hon.

Bakom lagerskjulet kom järnvägaren fram. Hans lykta glimtade till i dimman, men de såg ingenting.

Han släckte den försiktigt.

Så smög han sig med varsamma steg förbi dem tillbaka till sin stuga.

en annan väg än våldets

På Götaplatsen i Göteborg genomfördes den 10 maj ett stort opinionsmöte mot den amerikanska vietnampolitiken. Vid mötet talade författarna Sara Lidman och Anderz Harning. Dessförinnan hade en protestmarsch genomförts från Gustav Adolfs torg fram till mötesplatsen. Initiativet till denna storartade Göteborgsmanifestation hade utgått från Kampanjen mot Atomvapen och Svenska kvinnors vänsterförbund. En rad andra fredsorganisationer och fackföreningar stod dessutom som medarrangörer, bland dem Byggnadsarbetareförbundets avd. 49; Hamnarbetarnas Fackförening; Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet; Ungdomens Fredsförbund, Göteborgsavdelningen; Göteborgs Lokala Samorganisation; Vännernas Samfund; Anarkistiska Föreningen; Demokratisk Ungdom, Göteborgsavdelningen; Clarté,

Göteborgssektionen; Göteborgs Fredsförening och Västsvenska FN-föreningen.

Vid mötet antogs ett uttalande som riktades till USA:s generalkonsul i Göteborg vari det bl. a. heter:

I alla länder — inte minst i USA och Sverige — finns en kraftigt växande opinion mot Ert lands officiella politik i det härjade Vietnam. Här kan exempelvis nämnas den "Declaration of Conscience against the war in Vietnam" som bland flera tusen andra den kände vetenskapsmannen och dubbla nobelpristagaren Linus Pauling har skrivit på.

Även FN:s generalsekreterare U Thant fördömer Ert lands militära handlingar i Sydostasien. Vi instämmer med honom att förhandlingar är enda vägen till fred i Vietnam, förhandlingar där alla parter — således även den nationella befrielsefronten — är representerade.

Ert lands politik sägs gå ut på att hindra kommunismens spridning. Vi tror att den våldspolitik som nu förs i stället medverkar till att den sydvietnamesiska befolkningen alltmer dras åt kommunismen.

Genom Er, herr konsul, vädjar vi till USA:s president, till de politiska myndigheterna och till det amerikanska folket att USA omedelbart söker en annan väg än våldets i lösningen av Vietnamkrisen.

I enlighet med Genève-överenskommelsen måste man förbereda en fredlig lösning på grundval av principerna om självständighet, enhet och territoriell integritet för att Vietnams folk skall komma i åtnjutande av de fundamentala friheterna, vilka skulle garanteras av demokratiska institutioner, upprättade efter fria val.

nytt från sparbössegiven

Sparbössekampanjen rullar vidare. 2.705:83 i nya bidrag sen förra redovisningen. En rad Göteborgsavdelningar har kommit i stor stil med Bjurslätt i spetsen med sina 255:— kronor. Till övriga verkligt fina resultat hör denna gång Skärgården-Obbola, Frånö, Ljusdal, Kiruna och Luleå.

Från Frånöavdelningen berättas att alla häpnade över resultatet när man för första gången tömde sina bössor. 209:72 i sparade småslantar. Det stimulerade alla att börja på ny kula och nya bössor rekvirerades omgående.

Skärgården-Obbola har återkommit med en fin redovisning på 212:— kronor. Ingegerd Karlsson, kassör i avdelningen, berättar att det är ungefär 10 medlemmar som sparar ihop summan. Många bäckar små... det är då ett ordspråk som står sig i dessa sammanhang.

Ljusdal svarar också för en präktig summa med sina 104 kronor, liksom Kiruna och Luleå, för att nu inte tala om Söder-

tälje som tydligen föresatt sig att ständigt finnas med i våra redovisningar.

	Transport	8.411:70
Tidaholm	20:—	
Nacka-Boo	58:—	
Eskilstuna	10:—	
Huskevarna	192:—	
Skärgården-Obbola	212:—	
Hällefors	72:50	
Ljusdal	104:25	
Bromma	165:31	
Sundbyberg	72:45	
Vetlanda	50:—	
Frånö	209:72	
Södertälje	63:—	
Luleå	215:83	
Astrid Eriksson, Sandviken	25:—	
Ambjörby	143:20	
Kiruna	159:77	
Årsta	32:11	
Huddinge	50:—	
Malmö	130:—	

Koskullskulle	70:94
Tvärån	20:—
Bjurslätt, Gbg	255:—
Centrala, Gbg	80:—
V. Lundby, Gbg	107:—
Majorna, Gbg	46:50
Partille, Gbg	43:50
Källtorp, Gbg	50:—
Hälsingborg	50:—
Seskarö	58:95
Borås	45:50
Sandviken	25:30
Summa	11.117:53

kryssvinnare

Av utrymmesskäl får vi denna gång nöja oss med att endast meddela namnen på vinnarna.

Kryss 2: Wio!a Nilsson, Enskede, Carin Rehnberg, Karlskoga, och Ingegerd Savén, Sollentuna.

Kryss 3—4: Karin Jonsson, Johanneshov, Peg Schölling, Partille, och Elsa Uhlmann, Borås.

svalka i sommarvärmen

Sommaren i vårt land medför en ökad konsumtion av läskedrycker, saft och öl av olika fabrikat och med olika smak. Vi konsumerar otroliga mängder vätska, men som regel detsamma är från år. Det finns inte så många varianter att välja mellan. Utomlands förekommer däremot en mängd olika fruktdrinkar. Den amerikanska husmodern till exempel föredrar som regel att själv mixa sina drinkar. Så också på Cuba. Det blir godare och ser betydligt trevligare ut än att bara rätt och slätt kasta fram en flaska av den ena eller den andra sorten.

Direkt från det soliga Cuba kommer de här nya recepten som vi här för första gången kan presentera för svensk publik. Prova själva får ni se. Det är både roligt och billigt – och ger ett enastående resultat.

GRAPEFRUIT EGGNOG

3 dl Grapefruit juice
1 st. ägg
1 msk finhackade nötter

Blanda juicen och ägget i en mixer eller vispa det kraftigt i cirka en minut. Häll upp i smala glas och strö de finhackade nöterna överst, (räcker till 2 glas.)

SARASOTA PUNCH

$\frac{1}{3}$ kkp strösocker
 $\frac{1}{2}$ kkp vatten
3 kkp grapefruit juice (avkyld)
3 kkp apelsinjuice (avkyld)
3 msk lime juice
1 msk mynta
1 fl. sodavatten

Blanda vattnet, sockret och myntan i en liten kastrull. Låt småputtra på spisen cirka fem minuter, kyl av den sirap som bildats. Blanda juicerna och rör ned sirapen. Häll upp till hälften av smala glas. Lägg i iskuber och fyll upp glasen med sodavatten. (räcker till 8 glas.)

MULLED CITRUS PUNCH

1 kkp strösocker
 $\frac{1}{2}$ kkp vatten
12 st. kryddnejlikor
2 st. kanelstänger
6 kkp grapefruit juice
3 kkp apelsinjuice
2 kkp äppelmust
1 st. grapefruit

Blanda vattnet, sockret och kryddorna i en liten kastrull, låt småputtra på spisen cirka tio minuter, kyl av. Rör ihop sirapen med juicerna och äppelmusten. Slå blandningen i en stor kastrull, värm upp och håll över

i en punchbål. Skär grapefruiten i tunna skivor och låt simma i bålen. (räcker till 12 glas.)

CUBAN CITRUS COOLER

3 kkp vatten (kokande)
8 pkt the (portionsförpackn.)
 $1\frac{1}{3}$ kkp strösocker
 $\frac{1}{2}$ kkp lime juice
6 dl grapefruit juice
2 dl vatten (iskallt)

Häll det kokande vattnet över tepåsarna och låt dra i cirka fem minuter, kyl av. Slå i sockret och rör om till det lösts upp. Slå i isvattnet samt juicerna och rör om ordentligt. Serveras med iskuber. (räcker till 8 glas.)

CUBAN CRUSH

3 dl grapefruit juice
6 tsk strösocker
mynta
krossad is

Häll upp $\frac{1}{2}$ dl juice och 1 tsk socker i vardera av tre serveringsglas. Fyll på med krossad is. Häll i resterande $\frac{1}{2}$ dl juice och 1 tsk socker. Rör om kraftigt. Garnera med mynta och servera med sugrör. (3 pers.)

ALASKAN COOLERS

3 dl grapefruit juice
3 dl apelsinjuice
mynta

Placera grapefruitjuicen i kylskåpets frys-fack några timmar och ta ut den i form av iskuber. Häll upp dessa i tre serveringsglas och fyll upp med apelsinjuice. Garnera med mynta och servera med sugrör. (3 pers.)

GRAPEFRUIT WHITECAPS

Fyll 4 st. smala glas med iskall grapefruit juice. Vispa upp en äggvita med två tsk socker. Placera en msk av äggvitan överst i varje glas och garnera med finhackade nötter.

CUBAN SAMBEE

6 dl grapefruit juice
1 burk fruktcocktail
rivet apelsinskal

Häll upp fruktcocktail i fyra smala glas. Slå över grapefruitjuicen. Strö över 1 msk rivet apelsinskal. Garnera med en apelsinski-va kluven över glaskanten. (4 pers.)

EASY PARTY PUNCH

$\frac{1}{2}$ liter grapefruitjuice
 $\frac{1}{2}$ liter apelsinjuice
 $\frac{1}{4}$ liter lime juice
1 flaska sodavatten
grapefruit
körsbär
iskuber

Blanda juicerna med iskuber i en punchskål. Slå över sodavattnet. Garnera med skivor av grapefruit och körsbär som simmar i bålen. (Räcker till ca 12 glas.)

HET GRAPEFRUIT TODDY

2 msk strösocker
1 stång kanel
1 tsk kryddnejlika
6 dl grapefruit juice

Blanda socker och kryddor i en liten kastrull. Rör ned juicen och värm upp till kokpunkten. Serveras hett i muggar. (räcker till 3 pers.)

Hur bistår vi . . .

Fortsättning från sidan 8

komma ifrån, som skulle ha råd att va sjuka där, det begriper inte jag. Detta istället för att gå ut i bushen och hjälpa till.

Nå, då vi är ute i bushen och tillbaks till det här barnet som Eva Palmaer talade om — det man botar och sedan sätter tillbaka till samma besvärliga miljö. Varför då inte säga: varför inte till att börja med släppa det. Se sanningen i vītögat. Utan en ökad produktion kan vi inte ha fler ungar. Nå, vad är en unge? Jo, för de flesta av de 96 procenten av Tanzanias 12 miljoner (de 96 procenten är bönder), så är det en ökad arbetstillgång. Det är ett sätt att spara. Det är naturhushållets bank. Kan man få in ett annat tänkande, så kan det ju hända att det av sig själv blir färre ungar, att man sparar på ett annat sätt och kommer över i penninghushållning.

Sedan vill jag bara säga att den multilaterala vägen innebär inte att man sparar på administrationen. Den apparaten tror jag är värre än den bilaterala. När man från FN väljer ut experter, så gör man det ofta med tanke på att fördela dem "rättvist" mellan olika länder. Man tar inte tio danskar för de är tio billiga och bra danskar, utan det blir kanske en eskimå, en indier och kanske någon från Kuba. Det bilaterala kan ibland vara betydligt effektivare. Men det har å andra sidan sina nackdelar — det kan lätt få formen av storartat mecenat, som går och säger: det här är skandinaver, titta så duktiga vi är.

En annan sak. Man tillkallade till Kuwait experter för att se hur man skulle kunna få pengar till hjälp mot den fruktansvärda slum som där rådde i ett av världens rikaste länder. De har hur mycket oljemiljoner som helst. Ska man då hjälpa dem, eller ska man vänta tills alla dessa oljeshejker tappat oljan? Det är svåra frågor man ställs inför.

Till slut menade Åkesson att man inte borde vara ängslig för att sända ut experter som inte varit ute förut. De borde få komma ut något halvår innan de själva ska ta över jobbet för att komma in i det ordentligt. Om det sen visar sig att familjen inte trivs, så är det ju bättre att skicka hem honom i stället för att han ska gå och vantrivas tre—fyra år och kanske göra ett dåligt jobb. En sådan politik skulle löna sig och han som får åka hem har i alla fall lärt sig något. Beträffande fredskårerna tyckte Åkesson att man främst borde se dem som en kompletterande utbildning av våra unga i främmande länder, att de ska få lära sig att

Fortsättning på sidan 19

Damfrisör
**Sune A
Rollfeldt**
Linnégatan 41
Tel. 61 97 23

årets bästa bilköp

**SKODA
1000 MB**

under 9.000 på gatan

i Stockholm och Trelleborg

Ifyll och insänd denna kupong
till Vale Bill AB, Vänersborg,
så får Ni en utförlig broschyr
om nya Skoda 1000 MB.
(Var god texta namn o. adress)

Namn

Bostad

Postadress

?

hur skulle ni helst vilja resa till

JUGOSLAVIEN

Jugoslavien kallas ofta med rätta "Sydeuropas semesterparadis". Gör ett besök och upplev underbart skönt klimat, ljuvliga badorter, österländsk gästfrihet och västerländsk komfort.

med flyg...

Caravelle varje söndag Köpenhamn—Zagreb—Belgrad—Dubrovnik
För er som vill flyga till Jugoslavien har resebyråerna ett antal mycket prisför-
månliga resor att välja på. Allt är ordnat för att ni skall ha det så bekvämt som
möjligt i Jugoslavien.

eller i egen bil...

Det finns många komfortabla campingplatser över hela landet. Trevligt tips: Res
med modern bilfärja, luftkonditionerad och med swimmingpool, från Ancora i
norra Italien till Zadar nära "Adriatic Highway" som sträcker sig utefter den
vackra adriatiska kusten i Dalmatien. Begär upplysningar från er motororganisation.

**OBS. VISUM BEHÖVS EJ FÖR NORDISKA TURISTER! BE-
STÄLL GRATIS FÄRGBOSCHYR MED KUPONGEN HÄR!**

JUGOSLAVISKA TURISTBYRÅN
Box 40003, Stockholm 40
Sänd mig genast gratis er färgbroschyr om Jugoslavien (med karta).

Texta helst!

kryss 5

Lösningen skall vara redaktionen tillhanda senast den 1 sept. De först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpriser.

NR 5 A-L-A	STUN- DAR NU	NERV- NED- BRYTARE	GODS- VAGNS- EPITET	POS- TAS	ÄR MÄNNE- KÄNG	BÖR SEMES- TER VARA	ULL	PÅ KOM- PASS	FRI- SERA	ENER- VERA	AN- DEL	MODER- NA MA- TERIAL	KINA- MYNT	FLOD I ALP- LAND	NÅGOT ATT STRÄVA FÖR	FA
GÖRS SEMES- TERTID						MAT- BOX										
MON- TANUS								KRUK- VÄXT							BUSKE FUL SED	
MJUK, SKÖN OCH GRÖN							FOD- RAL	VASA- PLATS					VILL PUB- LIK			
SOVJET- MED- LEM				PÅ MARS? RANSON				MAN TRAN- SPIRERA					ELLENS Ö	STÄMMA PÅ TAK		
GÖR- KIJ					GLIDA KASKE- LOT				UTAN OM- SVEP	RENAR ÄR DEN "GRÖNE"					PRE- POSI- TION	
ERA									TYG- SORT							
NÄS			ISKALA ÄR NOR- DAN			LOTT- LÖS	VID ARARATS FOT KÖ						LITEN KÄRN- FRUKT	PIMP- STEN	BETY- DELSE- LÖS	
VÄRDE- POST				BÖR VARA REN RÄCKA					LA- VIN				KÄND BULL			BAK- STRÖM
FINNS KOKÉ- RI FÖR					BURGEN RIKT- NING				PRESS- FODER							
REG- LA FÖR							VE- ORD				EJ PÅ HU- MÖR					
SÄN- KA				PÅ- LAGA					SALT DROP- PE				SIER- SKA			

Fortsätt kräva . . .

Fortsättning från sidan 5

rinenheter stationerats och raketbaser anlagts utrustade med amerikanska Hawkraketer.) 48 personer, däribland 45 skolbarn dödades. UPI och AFP meddelade att denna räd utfördes enligt avsikt utan några misstag.

Dessa nyhetsbyråer rapporterade också att bombräden hade utlöst en protest från den lokala befolkningens sida. Sanningen är emellertid att de anhöriga till offren och andra invånare i Hoa-thuågbyn, marscherade mot Da-nang bärande offren för att brännmärka de amerikanska angriparna och deras quislingar. Men ur stånd att förneka sitt brott sände de senare ut trupper för att terrorisera demonstranterna och ryckte ifrån dem kistorna med de döda barnens kroppar för att söka dölja sin förbrytelse. De arresterade ytterligare fyra personer.

Vi ber er allvarligt att förena er med oss i våra ansträngningar att hejda des-

sa blodbestänkta händer. Vi är övertygade om att ni kommer att fortsätta tillsammans med andra progressiva krafter kräva att den amerikanska regeringen omedelbart skall stoppa terrorn mot det sydvietnamesiska folket, göra slut på angreppskriget i Sydvietnam och på krigshandlingarna och provokationerna mot den Demokratiska Republiken i Vietnam, dra bort alla trupper och vapen från Sydvietnam, respektera Genèvefördraget av år 1954 och låta det Sydvietnamesiska folket självt bestämma över sitt öde."

LITO Firma-
Förenings-
Familje- **TRYCK**

VINTERVAGEN 25 - SOLNA

Telefon 82 70 60-61

MÅLARE HENRY KJÄLLANDER
till Eder tjänst
BONDEGATAN 65 - STOCKHOLM Sö
Tel. 43 31 89 - 41 62 59

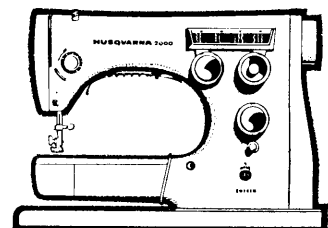
TV - Radio - Transistor

— alltid ett fynd hos

**International
teve**

Blekingegatan 6 — Tel. 40 96 11

Husqvarna 2000

**Garanterat
hållbar söm!**

Husqvarna 2000 syr förstärkt tredubbel raksöm som håller även i slitplagg och elastiska tyger. Provsy idag!

Ring 50 90 25 för demonstr.

det finns ett annat och kanske rikare liv än det i tunnelbanan.

Därom var Jan Myrdal helt enig och menade att i den mån fredskåren gör någon nytta, så är det för den som åker ut. Men då ska den inte framställas som en hjälpkaktion, utan som en svensk vidareutbildning, vuxenutbildning.

Eva Palmaer hävdade att vi inte helt kunde avsvära oss kontrollen. Man måste väl ändå, om man anslår stora summor pengar, ha möjlighet att kontrollera — kanske kunde man finna ett annat ord — att pengarna används till vettiga ändamål. Och hon ville till slut höra med dem som varit ute om de ansåg att det är någon mening med våra anslag till U-landshjälpen, om de betyder någonting på det hela taget? Ska man minska eller öka hjälpen?

Också från publiken ställdes en rad frågor: Vad ska man med experthustrurna till? Är det riktigt att jordens resurser egentligen bara räcker till att föda ca 2 miljarder människor? Ska man också ge hjälp åt sådana regimer som rent av är fascistiska? Vidare polemiserades mot tanken på att Sverige skulle kunna ha en uppgift att fylla när det gäller att lära andra folk födelsekontroll.

Torvald Åkesson tog upp Eva Palmaers sista fråga: Ska man minska eller öka hjälpen? — Det behövs, som Michanek ofta understrukt, en betydligt bättre underbyggnad hemma och ute. Man behöver tid för att planera det som ska bli ett vettigt företag och för att man ska få fram lämpliga experter. Det går inte att säga att det ska vara "färdigt" i morgon. Jag skulle inte vilja råda till att man vare sig minskade eller stagnerade. Med en bättre underbyggnad finns det hur mycket hjälp som helst att ge.

När det lämnas pengar för utbildning tycker jag man ska se till att den sker i hemlandet i den mån det finns platser i deras undervisningsanstalter eller att den sker i länder som står Afrika nära.

Vad ska vi så med hustrur i bushen? Det är så lätt att ifrågasätta. Jag tycker inte heller att det är nödvändigt, men det är ont om folk som kan resa ut och dom far inte utan hustrun. Ska man då ta en sämre expert eller ingen alls? Det är en sak som jag inte kan svara på.

— Det här med att stödja korrumpade regimer, det måste klaras upp, sa Jan Myrdal. Det är ju inte statiska regimer som sitter där, det handlar om länder i en ohygglig jämsning och omvandling. Och det är alldeles klart att frigörelseprocessen har lett till att det kommit fram ett nytt skikt av byråkrater. De som var låga byråkrater har blivit höga och har skaffat sig den förra kolonialmaktens företräden. Det är dock ingenting som det är vår sak att ändra på. Vi kan helt enkelt inte, det kommer att ändras på underifrån av de egna folken.

Till frågan om jordens resurser, så är jag inte mannen att svara på den. Jag tror att de räcker till flera än 2 miljarder. Jag litar själv på de experter som säger att det finns sådana resurser.

Andrea Andreen tillfogade att det är förstas önskvärt att vi inte ska ha den folkökning i världen som vi har nu, men trodde på möjligheten av att utnyttja de resurser som världen f. n. har för att det skulle räcka till de 3 miljarder som nu lever.

Beträffande experthustrurna — kunde man inte tänka sig att också de kunde göra en insats och utbildades för det?

Eva Palmaer ville till det som sagts om födelsekontrollen bara framhålla, att den ur kvinnornas synpunkt måste ses som en angelägenhet av högsta grad. — Hur ska de någonsin kunna delta i det sociala livet om de från tidig ungdom och långt upp i åren ständigt ska vara upptagna med födselar, med barn som ska ha mat och som ska fostras? Jag tror att där kan och måste man göra en insats. Men självklart löser man inte problemet som helhet med födelsekontroll, det har heller ingen hävdats.

I sitt sista inlägg återkom Jan Myrdal till det han ansåg vara de väsentligaste uppgifterna och menade att stora ansträngningar måste sättas in på att få riksdagen, fackföreningsrörelsen och kooperationen att slå in på en annan handelspolitik. — Vi bör gå in för, sa Myrdal, och här gäller det stora politiska frågor, en direkt statlig kontroll över den svenska export- och importhandeln med en utjämnande riktpunkt. Vet naturligtvis mycket väl vad det innebär — en kamp mot oljebolag och storkoncerner — men även om det är svårt så finns det inget annat sätt där vi i realiteten kan göra någon insats för dessa länder.

Torvald Åkesson, som var kvällens sista talare, sa att det är så lätt att fixera sig vid det som kan göras i en framtid.

— I en sammanslutning som denna, där kvinnor vill ta radikala initiativ, tycker jag det är ytterst väsentligt att något göres åt kvinnornas urusla ställning i hela Östafrika. Hon är laståsa, plog-oxe, barnaföderska, hon är slav. Tradition, stammentalitet, t. o. m. religionen konserverar hennes bittra ställning. Om inte hennes ställning, som redan i vissa fall skett i Tanzanias nordliga provinser, totalt förändras — det kan bara ske på eget initiativ — så blir det ingen utveckling annat än rent mekaniskt för nästa generation. Det är i alla fall modern som lär barnen, den nya generationen att ta de första stegen. Hjälp kvinnorna att hjälpa sig själva och Afrika!

Bilsemestrare!

Gör rasten till fest lätt och bekvämt

Kalasmiddag i det gröna!

Vinbladsdolmar

En originalrätt från Balkan, som på sin tid utgjorde förebilden till våra kåldolmar.

Ni kan också sätta piff på sommarhushållet med bulgariska frukt- och gönsakskonserver!

Prova (om Ni inte gjort det förut) t. ex.:

Donausallad

Marinerad paprika

Harricots verts

Skalade tomater

Tomatpuré

Tomatjuice

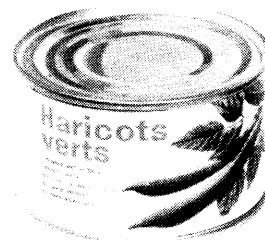
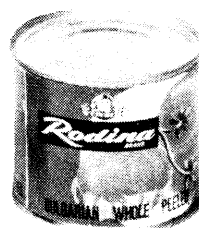
Aprikossylt

Hallonsylt

Jordgubbssylt

Hallonkompott

Jordgubbsskompott

Generalagent:

AB S. J. NORMAN

STYRMANSGATAN 5, STOCKHOLM Ö.

Tel.: 08/63 01 40

res med till

från regn och rusk till soliga södern

15 dagar
Pris 940:- kr
fr. Malmö

där persikor
och druvor
mognar för skörd

SKV-resan till Bulgarien startar den 6 september med flyg från Malmö.

Återkomst den 20 september.

Första veckan vid Svarta Havet.

Andra veckan rundresa till en rad intressanta platser.

Under rundresan står Bulgariska Kvinnornas Kommitté för värdskapet.

(Men resan står givetvis öppen för såväl män som kvinnor.)

Till SKV, Norrtullsgatan 5, 1/2 tr., Stockholm Va

Jag anmäler mig härmed till Bulgarienresan.

Önskar ytterligare upplysningar.

Namn:

Adress:

Postadress:

Anmälningsavgiften 100 kronor
insändes per postgiro 5 13 23.